

Yana Djoneva interviewed by Capital (Bulgarian version)

?????? ? ??? ???????, ?????? ??????????? ?????????? ?? ESM
????????????? ? „????????“
12 ??? 2026 ?.
?????????????: ??????? ????????

ESM беше създаден като механизъм за сигурност след последната голяма финансова криза. Колко вероятно е държавите от ЕС да се наложи да го използват през 2026 г. или в следващите години предвид всички глобални конфликти?

Днес еврозоната е в много по-силна позиция в сравнение с миналото. Изградихме по-устойчиви институции, по-здравословни публични финанси в

много държави и финансова система, която е значително по-подготвена да поема шокове. Тази устойчивост е особено ценен актив в настоящата геополитическа среда.

В същото време живеем в период на повишена несигурност - с продължаващи конфликти, енергийни рискове и все по-фрагментирана глобална среда. Именно в такива моменти е важно да съществуват силни и надеждни общи инструменти.

Точно това е ролята на Европейския механизъм за стабилност (ESM). Той не съществува, защото очакваме криза, а защото искаме да сме подготвени. ESM е част от финансовата защитна мрежа на Европа и при необходимост може да използва пълния си потенциал, за да подкрепи своите членове и да запази финансовата стабилност в еврозоната.

В момента членове на ESM са останалите 20 държави от еврозоната. Надяваме се България скоро да стане неговият 21-и член.

През последните години усилията ни са насочени към предотвратяване на кризи и засилване на устойчивостта на еврозоната чрез разработване на усъвършенствани аналитични инструменти и активно участие в ключови политически дискусии. Паралелно с това продължаваме да поддържаме готовността си да изпълним всички аспекти от мандата си, ако се наложи.

Максималният капацитет за кредитиране на ESM е 500 млрд. евро, като над 430 млрд. евро в момента са налични. Този значителен ресурс има значение особено в периоди на висока волатилност и несигурност, каквито наблюдаваме днес. Самото присъствие на институцията и готовността ѝ да защитава еврозоната действат успокояващо на финансовите пазари.

Затова фокусът не трябва да бъде върху това дали и кога ESM ще бъде използван, а върху гарантирането, че механизмът остава ефективен, надежден и готов да действа в един по-несигурен свят. Това е като пожарната служба - надявате се никога да не ви потрябва, но искате да е готова да реагира при нужда.

За държави като България, които наскоро се присъединиха към еврозоната, това е също важна перспектива: с времето по-дълбоката интеграция във

финансовата архитектура на еврозоната, включително чрез ESM, допълнително ще укрепи устойчивостта на страната и доверието на пазарите и инвеститорите.

Как петролният шок влияе върху еврозоната и нейната стабилност? Какво може да се направи за ограничаване на рисковете?

Еврозоната остава уязвима към енергийни шокове, защото все още разчита в значителна степен на вносна енергия. Около 60% от енергийните нужди на еврозоната се покриват чрез внос, като петролът, петролните продукти и природният газ формират над 90% от този внос.

Забавянето на процеса по възстановяване на корабоплаването през Ормузкия проток доведе до нов ръст в цените на петрола и до разширяване на спредовете по държавния дълг. Това е сигнал за нарастващ натиск върху икономическия растеж и условията за финансиране в еврозоната.

Както отбеляза миналата седмица председателят на Еврогрупата и председател на ESM Кириакос Пиеракакис, еврозоната се движи към комбинация от нисък икономически растеж и повишаваща се инфлация, което изисква внимателни и добре таргетирани решения. С други думи - не сме в кризисен сценарий, но рисковете очевидно се увеличават.

Това се вижда и в мониторинга на ESM. Нашият управляващ директор Пиер Граменя също подчерта, че дори при сравнително бързо прекратяване на конфликта в Близкия изток "икономическите последици ще бъдат по-дълготрайни". Причината е, че щетите по регионалната енергийна инфраструктура ще изискват време за възстановяване, а ефектите върху икономиката ще се усещат по-дълго.

Това е ключов момент: последствията от петролен шок не изчезват веднага. Те могат да продължат да влияят чрез по-високи разходи и отслабено доверие.

Какво могат да направят политиците? Основното предизвикателство е да се намери правилният баланс. От една страна, икономиката и домакинствата трябва да бъдат защитени от ефекта на по-високите енергийни цени и нарасналата несигурност. От друга - важно е да се запази фискалната

дисциплина и да не се подкопава финансовата стабилност.

Затова Еврогрупата - която обединява финансовите министри на 21-те държави от еврозоната - е категорична, че мерките за подкрепа трябва да бъдат временни, таргетирани и добре калибрирани. Така помощта достига до най-засегнатите, без да създава траен натиск върху публичните финанси или стимули за допълнително потребление на петрол и газ.

Допълнителен буфер срещу енергийната уязвимост е ускореното развитие на възобновяемата енергия в ЕС. След руската инвазия в Украйна през 2022 г. делът на възобновяемите източници в електропотреблението на ЕС нарасна от около 41% до приблизително 48%. Испания и Португалия са сред водещите примери, а напредъкът им ги прави значително по-устойчиви на външни енергийни шокове.

В същото време доверието - както към фискалната политика на отделните държави, така и към цялостната рамка на еврозоната - остава от ключово значение. В по-волатилна среда пазарите могат бързо да преоценят риска, затова предвидимостта и доверието са критични за запазване на стабилността.

Влияе ли това върху лихвите, при които ESM се финансира?

ESM е създаден така, че да може да набира финансиране при всякакви пазарни условия, включително в периоди на висока волатилност като настоящия енергиен шок. Разполагаме с много силна капиталова база - 81 млрд. евро внесен капитал от държавите в еврозоната, което е в основата на нашия кредитен рейтинг AAA. Това ни позволява да се финансираме при много благоприятни условия дори в по-напрегната пазарна среда.

Освен това разчитаме на широка и добре диверсифицирана база от инвеститори. ESM има около 1800 инвеститори по света и гъвкава стратегия за финансиране. Това означава, че можем да емитираме дълг в различни матуритети, валути и инструменти, което гарантира постоянен достъп до пазарите.

Така че, макар пазарните условия понякога да стават по-предизвикателни, способността ни да се финансираме при добри условия остава стабилна. Това е от съществено значение, защото ни позволява да прехвърляме ниската цена на финансиране към държавите членки, които подкрепяме, и да изпълняваме ролята си като част от финансовата защитна мрежа на еврозоната.

Какво е мястото на България като нов член в ESM? Колко ще плаща страната и какви ще бъдат ползите?

България е в последния етап от присъединяването си към ESM след влизането си в еврозоната. След одобрението на присъединяването от Съвета на управителите на ESM през декември 2025 г., последната стъпка е ратификацията от Народното събрание. След нейното приключване България ще може изцяло да се възползва от ESM като финансовата защитна мрежа на еврозоната.

Като член България ще има същия глас като всяка друга държава от еврозоната. Най-важните решения в ESM се вземат с единодушие, така че членството не означава само достъп до подкрепа, а и участие във формирането на общата система за сигурност.

Формулата за българската вноска в капитала на ESM е същата като тази за капитала на Европейската централна банка. Тя се базира както на населението, така и на brutния вътрешен продукт на страната, тоест отразява размера на икономиката.

България ще внесе 992 млн. евро в платения капитал на ESM, което представлява 1.2% от общия платен капитал.

Основната полза е защитата. ESM действа като финансова защитна мрежа за своите членове и помага за запазване на стабилността в периоди на напрежение. Това е инвестиция във финансовата устойчивост на България.

Вноската ще бъде разсрочена за период от 12 години. През първите пет години България ще плаща по 120 млн. евро годишно, а през 2038 г., когато изтича временният корекционен период, ще внесе и остатъка, така че общият размер на платения капитал да достигне 992 млн. евро.

Въпреки този разсрочен график България ще има пълен достъп до всички ползи от членството си в ESM още от първия ден

Вашият ресор включва и AI, затова няма как да не попитам: как изкуственият интелект променя работата на ESM? Какви приложения вече използвате и какво предстои?

През последните две години всички служители на ESM имат достъп до AI базиран асистент, който вече се използва широко в организацията за подпомагане на ежедневната работа.

Сега навлизаме в следващата фаза, в която фокусът е върху по-системното прилагане на AI за оптимизация и подобряване на оперативните процеси в съответствие с принципите на европейския AI Act.

Вече виждаме съвсем конкретни ползи. Например AI асистенти за програмиране ускоряват вътрешното разработване на усъвършенствани инструменти в области като финансови операции, управление на риска и икономически анализ.

Паралелно с това стартирахме съвместна изследователска инициатива с Университета на Люксембург, чиято цел е да разшири границите на приложението на AI в нашите основни дейности. Комбинирайки нашия практически опит на пазарите с академичния капацитет на университета, работим по автоматизация на части от процеса по емитиране на облигации, по-бързо и по-задълбочено пазарно разузнаване, както и нови количествени подходи, които с помощта на AI да ни помогнат да разбираме по-добре факторите зад пазарните движения.

Това е тригодишен проект, като за нас е важно резултатите да не останат само вътрешни. Изследванията ще бъдат публикувани, така че да бъдат полезни не само за ESM, но и за други публични институции и по-широката общност.

В същото време всичко, което правим, остава подчинено на основния ни мандат - финансовата стабилност. AI е инструмент, който ни помага да работим по-добре, но не се очаква фундаментално да промени бизнес модела

ни, както вероятно ще се случи в частния сектор.

В по-стратегически план - глобално погледнато, виждате ли AI повече като инструмент или като заплаха?

Бих казал, че е и двете. Балансът зависи от начина, по който го управляваме.

От една страна, AI е универсална технология с потенциал да повиши производителността и да стимулира иновациите в Европа. Той допълва уменията на експертите и ги прави още по-ефективни.

От друга страна, AI променя и средата на риска. Рисковете могат да се разпространяват по-бързо и в по-голям мащаб, а зависимостта от ограничен брой играчи извън Европа може да се засили. Това поставя стратегически въпроси за достъпа, контрола и зависимостта от AI в една нестабилна геополитическа среда.

Например европейските надзорни органи и банки все още се стремят да получат достъп и да оценят директно модела Mythos, който разполага с много напреднали способности за откриване и използване на неизвестни досега уязвимости в киберсигурността.

Както посочи Кириакос Пиеракакис на последната среща на Еврогрупата, технологии като AI изискват международни рамки за управление именно в момент, когато мултилатералното сътрудничество е поставено под напрежение. Нуждата от координация расте точно когато става по-трудно тя да бъде постигната.

Затова не бих определила AI единствено като инструмент или като заплаха. По-скоро го виждам като трансформация, която ще засегне европейските икономики, организации и граждани.

Предизвикателството е да се използват ползите, като едновременно с това се управляват рисковете. Това означава Европа да изгради необходимата физическа и капиталова инфраструктура за развитие на собствени AI компании, като паралелно с това се работи за международно управление и сътрудничество в тази сфера.

Contacts

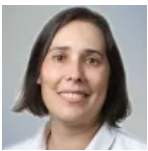

[Cédric Crelo](#)

Head of Communications and Chief Spokesperson

+352 260 962 205

c.crelo@esm.europa.eu

[Anabela Reis](#)

Deputy Head of Communications and Deputy Chief Spokesperson

+352 260 962 551

a.reis@esm.europa.eu

[Juliana Dahl](#)

Principal Speechwriter and Principal Spokesperson

+352 260 962 654

j.dahl@esm.europa.eu